

CAPELLA DE MINISTRERS

CARLES MAGRANER

El Llibre de les bèsties *Espectacle per a una Cort d'animals*

PROPOSTA DE MATERIAL DIDÀCTIC

ÍNDICE

- Qué es el concierto didáctico “*El Llibre de les bèsties: espectacle per una Cort d'animals*”
- Objectius : Competències educatives // elements transversals
- Fitxa tècnica
- La música:
 - Context
 - Repertori de l'espectacle
 - La música en l'època de Ramón Llull
 - La dansa al segle XIII
 - Capella de Ministrers
 - Instrumentos
- La obra
- Context
- Personatges i argument
- Ramón Llull
- Activitats proposades prèvies a l'espectacle
- Enllaços i referències d'interés

Qué es “El Llibre de les bèsties: espectacle per a una Cort d’animals”

El Llibre de les bèsties és un concert dramatitzat que ens acosta a la música medieval relacionada amb la figura de Ramón Llull i la seua obra amb una proposta especialment pensada per al públic més jove. La producció combina dansa, música, literatura i història, elements vehiculars d'aquesta proposta del grup de música antiga Capella de Ministrers.

Objectius

La nostra proposta sobre el Llibre dels bèsties pretén reforçar aspectes fonamentals per a l'alumne com l'escolta atenta, la consciència d'expressió cultural i de l'herència cultural artística; motivar de l'aprenentatge així com entendre, apreciar i respectar l'obra de Ramón Llull i el treball d'un ensemble de llarga trajectòria reconegut dins i fora de la nostra ciutat.

A més, nombroses competències transversals formen part de l'assistència a l'espectacle didàctic i de les activitats prèvies proposades en aquesta guia, pensades perquè mitjançant el desenvolupament de la imaginació i la creativitat els estudiants no vegem l'obra de manera passiva, sinó que aprecien també el treball darrere d'un muntatge escènic com *El Llibre dels bèsties: espectacle per a una Cort d'animals*. El debat obert que proposem a l'apartat d'activitats prèvies a l'espectacle desenvolupa competències com comprendre conceptes no discriminatoris, respectar l'opinió de l'altre i comprendre dimensions culturals.

Fitxa tècnica

Música	Capella de Ministrers
Adaptació	Vicent Josep Escartí
Direcció musical	Carles Magraner
Coreografia	Toni Aparisi

Context

Llull dedica el *Llibre dels bèsties* a Felip IV el Bell, rei de França i de Navarra, que va accedir al tron molt jove: en 1284 tenia tan sols 16 anys d'edat. Amb aquesta rondalla l'autor pretén previndre'l contra els mals consellers, més interessats en el seu propi benefici que a servir a la Corona.

El Mediterrani va ser el bressol de les tres religions monoteistes: cristians, jueus i musulmans. Llull creix en un context multiètnic que li convenç que **la unitat dels pobles només és possible mitjançant el diàleg interreligiós i pacífic**.

En el segle XIII, al Mediterrani, va haver-hi dos esdeveniments polítics que podem considerar clau i estan molt relacionats amb el Llibre dels bèsties ja que la seua motivació va ser la lluita pel domini. En primer lloc, les croades per les regions del Mediterrani Oriental i Terra Santa, i en segon lloc, a Itàlia, les Repúbliques Marítimes de Gènova i Pisa van protagonitzar lluites internes per les seues intencions expansives que van convulsionar papats i imperis donant lloc a conflictes com la Batalla de la Meloria (1284) i la batalla de Curzola (1298).

Repertori de l'espectacle

Música relacionada amb la figura i l'època de ramón llul, extreta de la discografia especialitzada de Capella de Ministrers com '*Ramón Llull: L'últim pelegrinatge*'.

La música en l'època de Ramon Llull

Llull va estar la major part de la seua vida convençut que la música tenia com a única missió lloar a Déu, per la qual cosa ací prestarem especial atenció al repertori sacre del segle XIII.

En la seua joventut escrivia poemes amoris, per la qual cosa no podem passar per alt la música de tall trovadoresc (Adam de la Halle, Guiraud d'Espanya...). *Trovador* o *trovero* significa etimològicament *inventor* – d'un text i una melodia–. Eren músics i poetes i podem classificar la tipologia de cançó segons el seu contingut:

- **Chanson:** cançó amatòria, amb anhels incomplerts o la seua satisfacció il·lusòria. Sobretot cantaven a l'estimada llunyana, és a dir que no li interessava la satisfacció natural de l'anhel amorós, sinó abans mantindre la tensió, els patiments del rebuig, l'estilització de la situació. La dama pertanyia a una classe inassoliblement elevada. Moltes vegades els trobadors es trobaven al servei de la noblesa, la qual cosa engrandia encara més l'abisme que mediava entre ell i la dama a la qual cantava.
- **Alba:** l'alba separa a la parella d'amants.
- **Pastorela:** cant d'amor d'un cavaller a una campesina.
- **Sirventés:** cançons polítiques, morals, socials i altres.
- **Cançons de Croades:** exhortacions a les croades o relats d'aquestes.
- **Lamentacions** o **planch:** cançó fúnebre a la mort d'una persona estimada.

En els seus primers viatges a Europa, ja convertit a "la penitència", Llull va poder escoltar el gran repertori musical de la seua època on van predominar sobre les altres formes els motets a tres veus. En aquesta època Llull abraça els principis dels Franciscans pese al contrast entre la ment racional d'aquest amb l'emocional de Sant Francesc d'Assís. A aquest orde religiós podríem associar les "laudes" (oficis) i el repertori lligat al culte marià a Occident. En la música dels oficis, el text determina el ritme de la melodia, el seu sentit; la seua sintaxi i la seua intenció lingüística determinen els incisos i el moviment d'altures de to. Es canta sense acompanyament instrumental i habitualment només amb veus masculines. La figura de la Verge, símbol de puresa i compassió va donar lloc a extraordinaris exemples de devoció en el terreny líric-musical en el qual destaquen:

- Les Cantigues d'Alfons X el Savi
- El Llibre Vermell, una col·lecció de cants medievals i litúrgics amb el propòsit d'entretindre amb cànctics i danses als peregrins que arribaven al Monestir de Montserrat, un dels llocs de peregrinació més importants d'Europa.
- La producció de l'última generació de trobadors, dels que destaca Guiraut Riquier (1230 -1292).

La dansa al segle XIII

Encara que la música instrumental no es va emancipar estèticament fins al classicisme, va estar molt present en diferents espais des de l'Edat mitjana. En aquest cicle s'interpretaran repertoris instrumentals dels segles XII al XIV que en origen van tindre funcions molt diverses: danses cortesanes per al ball dels reis, acompanyament als cants dels trobadors i obres per a contextos litúrgics. Músiques, a més, riques en ritmes i colors que, molts segles després de la seua gestació, continuen fascinant als oïdors moderns.

La visió d'una Edat mitjana marcada pel pessimisme, i les nombroses sancions morals llançades contra el ball, ha portat al fet que siguen nombrosos els que, encara hui, consideren que aquesta època va ser un període de foscor total. No obstant això, aquesta imatge, tan assentada com falsa, contrasta amb els testimoniatges de l'època, que mostren una realitat en la qual els aspectes lúdics ocupaven un lloc molt destacat. Precisament les danses, i les músiques rostisciadades a elles, constitueixen un dels eixos més importants dels moments lúdics en l'edat mitjana.

En una societat fortament jerarquizada, la dansa constitueix un dels símbols de l'estatus social, permetent establir rígides separacions entre els balls rústics dels llauradors i les refinades danses

de la noblesa aristocràtica (aquestes últimes concretades en danses vocals i instrumentals). En l'àmbit francès, i molt relacionades amb la poesia trovadoresca, sorgeixen les denominades "formes fixes". És el cas del virelai (de "virer", girar), que deriva de la poesia hispà-àrab, es caracteritza per tindre una estructura musical simètrica (ABBA). Aquesta mateixa forma és compartida per la cantiga, una forma típicament ibèrica, de caràcter profà, que només entrarà en l'àmbit religiós amb Alfons X. El lai, per part seua, presenta una forma més complexa, en constar habitualment de 12 estrofes de diferent longitud mètrica, mesura, rima i melodia, excepte l'última, que es relaciona amb la primera. Pel que fa a l'estampida, aquesta sembla haver sorgit a Itàlia i França entre els segles XIII i XIV. No obstant això, mentre les melodies de les estampides franceses són curtes i es basen en un limitat nombre de motius, les frases de les estampides italianes són llargues i inclouen un ampli nombre de motius rítmic-melòdics. Finalment, els saltarellos són danses moderadament ràpides, d'origen italià, i que es ballarien amb moviments saltats. Són, en conjunt, testimoniatges d'una època més acolorida i alegre del que solem pensar.

Capella de Ministres

Des de la seua creació l'any 1987, el grup Capella de Ministres, sota la direcció de Carles Magraner, ha desenvolupat una important tasca investigadora i musicològica en favor del patrimoni musical espanyol, des de l'Edat Mitjana fins al segle XIX. El resultat, transformat en testimoniatge musical, conjuga a la perfecció tres factors clau: el rigor històric, la sensibilitat musical i, molt especialment, un incontenible desig de comunicar-nos i fer-nos partícips d'aquestes experiències.

L'activitat concertística de la formació ha sigut molt intensa des de l'inici de la seua activitat, recorrent les millors sales de música d'Espanya: Auditori Nacional d'Espanya, Palau de la Música de València, Palau de la Música Catalana, Auditori de León, Teatre de la Maestranza, L'Escorial, Centre Conde Duque, Auditori de Castelló, Teatre Cervantes... Així mateix, ha participat en nombrosos festivals, d'entre els quals cal destacar el Festival de Música Antiga de Barcelona, Madrid Cultural 1992 (amb la recuperació de l'òpera *Los Elementos* d'Antonio Lliteres), Festival de Teatre Clàssic d'Almagro, Festival de Música Antiga i Barroca de Peníscola, Festival de Peralada, Quinzena Musical Donostiarra, Veranos de la Villa (Madrid), Festival Grec (Barcelona), Festival Internacional de Música i Dansa de Granada, Festival de Música Religiosa de Conca, Serenates a la Universitat (València), Festival Are More (Vigo), Festival Medieval d'Elx, entre molts altres.

La seua projecció és també internacional. Ha realitzat gires de concerts i participat en festivals en països com França, Bèlgica, Romania, Portugal, Holanda, Egipte, Itàlia, Alemanya, el Marroc, Anglaterra, Polònia, Tunísia, Xile, Portugal, Grècia, Argentina, Brasil, EUA, Mèxic, Finlàndia, Àustria, Cuba, Croàcia, Xina, Algèria, Suècia, Noruega, Índia, etc. i espais com el Metropolitan

Museum i la Hispanic Society de Nova York, el BachFestival de Leipzig, EuropaMusicale en Munich, el Festival de Fes, Festival de Morelia, Early Music Festival Praga, Serviq Brezice Ljbljana, Stockholm Early Music Festival, Banchetto Musicale Early Music Festival Lituània, Forum Alte Musik Zürich, entre uns altres. Al maig de 2008 va actuar en la inauguració de la Casa de la Llengua Espanyola en Rodas, presidida per S. M. La Reina Donya Sofia en viatge oficial. Aqueix mateix any el grup va participar en l'acte oficial d'homenatge al rei Jaume I que va tenir lloc en el Monestir de Poblet, amb motiu del 800 aniversari del seu naixement.

Aquesta trajectòria d'estudi i recuperació de la música antiga ha quedat recollida en els més de 55 discos que ha gravat per a EGT, Blau, Auvidis i CDM, segell discogràfic exclusiu de Capella de Ministrers, obtenint molt bones crítiques per part de la premsa especialitzada, a més de premis i distincions entre les quals destaquen Millor Producció Discogràfica atorgat pel Ministeri de Cultura, Premi Important de l'editorial Premsa Valenciana, el Premi Cívic 2008 d'Almussafes-Ribera Baixa, el Premi a la Difusió Plaça del Llibre 2017, Premi Bankia a la Formació Musical Valenciana de caràcter professional, el distintiu como a segell de qualitat de la GVA Mediterraneu Musix, el Premi Internacional de Música Clàssica 2018, ICMA en la categoria de Música Antiga pel seu disc Quattrocento i el Premi Carles Santos de la Música Valenciana 2018 al millor disc de recuperació de patrimoni.

La seua activitat ha anat més enllà de l'estrictament musical, realitzant incursions en les arts escèniques en col·laboració amb reconeguts directors com Àlex Rigola, Juli Leal, Vicent Genovés, Jaume Martorell i Bigas Luna; amb coreògrafs com Santiago Sempere, amb el Cor de la Generalitat Valenciana, amb músics d'altres disciplines com Joan Enric Lluna o Miguel Marín, fins i tot amb reconeguts artistes del panorama contemporani com Isabel Muñoz, Eva Lootz o Carmen Calvo. Ha recuperat la versió escenificada de la sarsuela inèdita La Madrileña de Vicent Martín i Soler, el primer Oratori Sacre espanyol, i una aproximació històrica a la interpretació del drama en dues parts per a la Festa de l'Asunmpció de la Mare de Déu d'Eix. La seua música del Cant de la Sibila forma part de la banda sonora de la pel·lícula Son de mar de Bigas Luna. Aquest treball va suposar l'inici d'una relació professional amb el director català, qui en 2003, va requerir la participació de Capella en l'adaptació de les Comedias Bárbaras de Valle-Inclán, en la clausura de la II Biennal de València.

Les ajudes institucionals per part de l'Institut Valencià de Cultura de la Generalitat Valenciana i del INAEM del Ministeri de Cultura, permeten que ahui siga una realitat la difusió discogràfica i concertística a nivell nacional i internacional. La Universitat de València, per la seua banda, patrocina les activitats de recerca, recuperació i difusió del patrimoni musical realitzades per Capella de Ministrers.

Instruments del repertori

Corda fregada

Viola da gamba
Viola d'arc

Percussió

Pandero
Panderetes
Campanes
Tambor de cordes
Tintinnabulum

Corda premuda

Exaquier
Sas çura
Ud
Quanun
Llaüt otomà
Llaüt medieval
Cítola
Setar
Guiterna
Arpa

Vent

Flautes
Añafil
Duduk
usas
Chirimía
Chalumeau

Corda fregada

Viola da gamba

La viola de gamba pertany a la família dels cordòfons d'arc. Va ser molt utilitzada a Europa entre finals del segle XV i les últimes dècades del segle XVIII. El model més estés té sis cordes i un aspecte similar al del violoncel. A l'intèrpret se'l coneix com violagambista.

La seua denominació, d'origen italià, significa "viola de cama" i es deu a la manera de ser agafada pel músic, entre les seues cames. S'oposa així a la viola convencional, anomenada dóna braccio (de braç), i a la viola de mà premuda.

Viola d'arc

La viola d'arc, similar al violí, encara que amb un cos una mica més llarg i més profund, té de tres a cinc cordes i un claviller. El so s'obté en fregar les cordes amb un arc, tenint l'instrument recolzat en el pit o en la cuixa. Va aconseguir gran popularitat durant l'Edat mitjana, sent utilitzat pels trobadors i els joglars des del segle XIII al segle XV. Aquest instrument rep múltiples denominacions, com viola d'arc i vihuela d'arc, que són els seus noms habituals en espanyol. Fídula i viela, més pròximes a la denominació francesa vielle, són altres noms de l'instrument. També se li ha anomenat giga i fins i tot rabel, encara que aquest últim respon a una tipologia específica de vihuela d'arc d'origen oriental, xicotet i construït en una sola peça de fusta.

Percussió	
<p>Pandero</p> <p>El pandero pertany al grup dels tambors de marc. Naix a Mesopotàmia, Mitjà Orient, l'Índia, Grècia i Roma, i va ser usat especialment en contextos religiosos. A diferència de la pandereta, no posseeix sonajas ni cascavells i és més gran. Encara que no porten en el bastidor ni sonajas ni cascavells, a l'interior els panderos pot haver-hi llavors, cascavells, piedrecitas o qualsevol altre xicotet objecte. En colpejar contra la membrana, aquests objectes enriqueixen el seu so greu.</p>	
<p>Panderetes</p> <p>La pandereta és un instrument membranófono de to indeterminat, del grup dels tambors de marc. Està formada per un o dos cercols superposats, d'un centímetre o menys de grossària, proveïts de ferreñas (sonajas) de llautó, ferro o acer temperat, i l'obertura del qual està cobert per un dels seus cants amb pell molt llisa i estirada. Pot ser pell d'ovella sense llana o panxa de ruc. La pandereta va nàixer a Mesopotàmia, Mitjà Orient, l'Índia, Grècia i Roma.</p>	
	<p>Campanes</p> <p>Les campanes, ja conegudes dels pobles egipcis i asiàtics en forma de campanetes i usades també pels grecs i els romans, van ser adoptades per l'Església catòlica per a convocar als fidels des del segle V. Els romans els van donar el nom de tintinábula i els cristians les van cridar signum perquè servien per a assenyalar o avisar l'hora de les reunions. Ja en el segle VII, si no abans, es deien «campanes», com consta en escriptors de l'època. En aquells primers segles degueren ser les campanes de reduïda grandària, segons sembla per les que han arribat fins nosaltres i per certes referències dels historiadors. Però van anar augmentant de grandària successivament fins que en el segle XIII es van fondre de grans dimensions.</p>
	<p>Tambor de cordes</p> <p>El tambor de cordes és un instrument musical que consisteix en una caixa de ressonància amb cordes tibades de costat a costat sobre la seua superfície. S'usa com a acompanyament rítmic d'una flauta. És conegut a França com tambourin de Béarn, ttun-[*]ttun a País Basc i chicotén a Aragó. Es penja sobre el braç o sobre el muscle del tocador, que usa la mà del mateix costat per a tocar la flauta, mentre toca les cordes amb una baqueta en l'altra mà</p>

Corda premuda	
	<p>Cítola</p> <p>La cítola és un instrument de corda premuda molt comuna durant els segles XII-XIV. Ens recorda a la guitarra actual, però de menor grandària i amb la caixa amb muscles caiguts. Es tocava amb plectre, és a dir, amb una "péñola", sinònim de la paraula "ploma", en castellà antic. Solen estar decorades amb rosetes i una talla en el claviller representant l'univers dels Bestiaris medievals.</p>
	<p>Llaüt medieval</p> <p>El Llaüt medieval és un instrument de corda premuda que es tocava amb plectre i que va arribar a Espanya a través del món àrab (Al Àndalus). Prové del "úd" àrab i en anteposar l'article determinat femení "La", va passar a denominar-se "Llaüt", amb el nom del qual passa a la resta d'Europa, fent-se molt popular entre els segles XIV i XVIII. Després de l'expulsió dels moriscos cau en desús en favor de la Vihuela de Mà (antecessor de l'actual guitarra espanyola). La tapa de l'instrument és plana i de pi avet. El fons és bombat en forma de pera, profund i lleuger, format per estrets grillons de fusta pegats entre ells pels seus costats, i consta de set a deu trasts.</p>
	<p>Arpa</p> <p>Està formada per un marc ressonant i una sèrie variable de cordes tibades entre la secció inferior i la superior. El so s'obté en tocar les cordes amb els dits. Les arpes es coneixen a Àsia, Àfrica i Europa des de l'Antiguitat i es remunten almenys a l'any 3500 a. C. Va aconseguir gran popularitat a Europa durant l'Edat mitjana i el Renaixement, on es va evolucionar donant lloc a una àmplia gamma de variants. Es va estendre a través de les colònies europees, aconseguint una especial popularitat a Amèrica Llatina.</p>
	<p>Guiterna</p> <p>La guiterna, ghiterna, guitarra pulsada, de la fondo macizo de rematado por animal. Proviene griegos y introducida en plectro y se usaba también conocida como quinterne, medieval, etc. es un instrumento de cuerda familia de los laúdes, de mástil corto, de abombado, construida a partir de un bloque madera, con un clavijero en forma de hoz una talla que representa una cabeza de de la cítara o Kithara de asirios, egipcios romanos que, tras una larga evolución, fue España por los árabes. Se tocaba con un de apoyo melódico a la voz.</p>

L'obra

Personatges

Lleó

És l'animal més fort de la selva perquè no té depredadors; per això, normalment és considerat el rei de la selva, ja que ostenta el poder sense massa dificultat.

Guineu

És un dels animals més temuts pels pagesos, perquè sap esquitllar-se de nit a les granges per caçar les seves preses. Gràcies a aquesta qualitat, se la considera astuta i enginyosa.

Cavall

S'associa normalment a l'elegància, tot i que també els humans l'han utilitzat per transportar càrregues, arrossegar arades o com a mitjà de transport.

Argument

L'elecció del rei

Els animals es troven reunits per a decidir qui va a ser el millor rei. La problemàtica d'escollir el Lleó com a rei és que ha de ser algú que, amb el seu coratge i intel·ligència, protegeixi els seus súbdits. En ser un animal carnívor, el Lleó s'alimenta d'una part dels seus súbdits, de manera que en lloc de protegir-los, se'ls menja.

Això es comprova clarament més endavant, quan veiem que no li ha calgut caçar per menjar-se el pollí i el vedell, simplement perquè com a rei els ha fet acudir a la seva cort i tots dos han obeït, com correspon fer als súbdits.

En aquest capítol apareix una primera crítica cap a l'ésser humà: el cavall i el bou han ofert els seus serveis a l'home a canvi de la seua protecció, però aquest els explota i inclús ofereix un d'ells al carnisser.

Els consellers del rei

Segons el lleó, els perills més grans d'un mal govern són la fam, les malalties, la mort dels súbdits d'un regnat o la guerra. Per evitar-los, demana tenir uns bons consellers, que l'ajuden a prendre les millors decisions. Entre els primers consellers proposats, l'Ós, el Lleopard i la Pantera poden tenir un conflicte d'interessos amb el rei perquè ells també volen ser monarques. Per tant, en els seus consells hi pot haver trampes per usurpar el lloc del Lleó, tal com assenyala la

Guineu.

Els herbívors (representats per l'Elefant, el Senglar, el Boc i el Moltó) i la Guineu es defensen mútuament com a candidats a consellers. Això comporta que si cap d'ells fos escollit, tindria un deute amb la resta pel suport que hauria rebut la seva candidatura. Així doncs, podria passar que el conseller herbívor no guardés els secrets reials perquè tindria un conflicte de fidelitats, tal com assenyala el Lleopard.

Per això, s'arriba a una solució de consens: s'accepta un herbívor en el consell, tal com reclamen la Guineu i els seus, però no serà cap dels qui han intervingut en la discussió per tal d'estar lliure de deutes. Aquesta solució és el Gall.

De la traició

Arrivem a un punt d'inflexió en la història. La guilla es disgusta enormement perquè ni ella ni cap animal de la seva confiança són escollits ni com a rei ni com a consellers, de manera que no formen part de l'òrgan de poder. Queda relegada a ser un súbdit més, sense poder, i pren la decisió de traïr el monarca i eliminar-lo.

A partir d'ara ja no trobem un debat entre iguals, sinó un seguit d'actuacions deshonestes que cerquen l'engany.

Amb l'excusa de l'enemistat entre carnívors i herbívors, la guineu proposa de ser rei l'elefant, al qual demostra que no s'ha de confiar del gall ni de la serp, però l'elefant, sospitant alguna possible traïció de la guineu i respon amb l'eximpli de L'ermità i la rata-dona. L'elefant accepta ser rei si el lleó mor.

La Guineu esdevé la portera del rei

La guineu va trobar el bou, que torna indecís a la cort amenaçat per un carnisser, i li explica la malvestat reial. La guineu el convenç, perquè es quedi a la cort a fi d'ajudar el rei a actuar dreturerament. Aleshores la guineu aconsella el bou que es refaci i, un cop refet, bramuli tan fort com pugui, tres cops durant el dia i tres més durant la nit. Així, aconsegueix atemorir el rei i la cort amb els bramuls del bou, presentar-se davant seu i fer-se la valenta. Just aleshores, els bramuls del bou espanten tothom i la guineu s'ofereix per anar a trobar aquella bèstia espantosa. Quan troba el bou li diu que es presenti a la cort humilment i que expliqui al lleó l'organització dels homes i que li aconselli amiatat amb el seu rei.

La guineu, sabent que el lleopard havia anat a la cort, es volgué assegurar el suport del rei demanant-li de ser del seu consell, cosa a la qual accedí. Malgrat l'acostament lleó-guineu va desplaure tothom, el seu substitut a la porteria va ser el paó. El lleopard es presentà davant del lleó, l'acusà de traïdor i li sol·licità un duel amb algú que el defensés. L'endemà el lleó reuní consell per demanar com respondre a la sol·licitud del rei dels homes. La guineu proposa que envii l'ós i el llop més forts i savis, és a dir, els del seu consell. Per honradesa, cap se n'excusà. Aleshores la guineu proposà que la serp fos la missatgera reial, la qual, abans de complir aquell paper.

Els missatgers del Lleó

Quan el bou va entendre que la serp l'acusava va fer el bocamoll i explicà que la guineu l'havia fet bramular. Això va desplaure a la guineu, de manera que un dia de fred i neu en què el lleó cercava menjar, aconsellà al paó de dir al rei que el bou estava malalt de mort. El lleó pensà a menjar-se'l,

però no volia trencar el pacte de seguretat que li havia promès. La guineu, aleshores, alligant al corb d'oferir-se al lleó i de refusar la seva carn quan se li oferís ella, com també faria amb la del corb, avisà el bou. La guineu li promet ajuda, cosa que no sols no compleix sinó que segueix el pla rumiat amb el corb, de manera que s'ofereixen al rei, el fan refusar i aconseguen que també s'ofereixi el bou, que mor sota les urpes del lleó. El substituï en el càrrec de cambrer el conill, sense que el gall, per por de la guineu, gosés obrir boca; així i tot, gosà aconsellar d'augmentar el consell (havien desaparegut l'onça, el lleopard, la serp i el bou), però la guineu escomet i afalaga el gall. El gall respon amb l'eximpli de El papagai, el corb, el simi i la lluernà. El rei entén que l'eximpli va per ell (ell és el nici) i fa mala cara al gall. La guineu ho aprofita per mejar-se'l. Es queda, doncs, com a única consellera, amb el conill de cambrer i el paó de porter. Només torba la seva felicitat la conxorxa feta amb l'elefant i es decideix a actuar per por de ser descoberta.

La mort de la Guineu

Així, un dia, la guineu digué a l'elefant que ja havia arribat l'hora de pensar a fer morir el lleó. Aleshores, tanmateix, l'elefant, vist que la guineu també el podria traïr a ell, es repensà el fet de ser rei, decidí ser astut, guanyà temps esperant la serp i pensà a desfer-se de la guineu, de manera que ambdós es lliuraren a un reguitzell d'enganys. Així, li va fer explicar el pla per desfer-se del lleó (que no era altre que el de fer-lo barallar amb el senglar) i li féu confessar el desig de ser la seva única consellera (cosa que l'elefant aprofità per prometre-li davant de testimonis com el conill i el paó). Mentre ella era a trobar el senglar, l'elefant descobrí, penedit, tot el pla al lleó. El lleó reuní tots els animals davant seu. La guineu, creient que el conill i el paó no descobririen la conxorxa, adduí que havia fet finta d'aquell pla de traïció amb el senglar i l'elefant per provar si eren fidels al rei. Aleshores, davant dels brams del lleó, el conill i el paó confessaren la veritat i el lleó matà la guineu.

L'obra literària

El *Llibre de les bèsties* és una fabula medieval del segle XIII en la qual Ramón Llull aborda conceptes com la corrupció i el poder en la societat del seu temps emprant als animals per a expressar que en el domini i el govern dels humans acostuma a imperar l'animalitat. Cada animal simbolitza un caràcter o vici típicament humà: quan els humans és comporten com fan els protagonistes és precisament perquè deixen de banda la seua humanitat i és comporten com bèsties.

Les bèsties forma part del *Llibre de les meravelles* (1287-1289), en el qual un pelegrí observa la realitat descobrint amb dolorosa sorpresa el discrepant que resulta la conducta humana respecte a la divina creació. El terme 'meravella' es refereix tant a la gran decepció amb la qual el pelegrí s'enfronta a les variades formes del malament, com a l'entusiasme amb el qual descobreix aspectes de la veritat a través de filòsofs i ermitans que dialoguen amb ell en el seu viatge. Encara que el *Llibre de les meravelles* es planteja com una adaptació accessible del saber enciclopèdic del segle XIII, el nucli de l'obra està en la filosofia moral present en el 'Llibre de l'home' i el 'Llibre de les bèsties'.

Ramón Llull (1232 -1315)

Ramon Llull és un personatge excepcional per múltiples motius. És un laic que va decidir escriure sobre temes científics i —cosa encara més excepcional— sobre teologia en una època en què el saber era pràcticament reservat als eclesiàstics. A més a més, no ho va fer solament en llatí, sinó també en català, i va compondre poesia en occità. Fins i tot va escriure obres en àrab, tot i que no ens n'ha arribat cap. La llengua d'escriptura que Llull adoptava depenia de l'auditori al qual es dirigia. Va escriure sobre una gran diversitat de temes, sempre pensant en el benefici que els seus llibres podien reportar als lectors, ja fossin cristians o d'altres religions. I amb l'objectiu d'afavorir la salvació de l'ànima dels seus semblants, va viatjar per tota la Mediterrània i es va entrevistar amb reis, papes i altres governants, els quals volia convèncer de la gran importància dels seus projectes.

Com a cortesà de l'infant Jaume de Mallorca, va tenir responsabilitats en l'administració de la cort, es va casar i va tenir fills.

Arribat als trenta anys, cap al 1263, la seva vida va fer un tomb radical. Llull el va qualificar de "conversió a la penitència". Va decidir que havia de consagrar-se a la causa de Jesucrist, i va dedicar nou anys a formar-se per escriure "el millor llibre contra els errors dels infidels". Entre els coneixements que es va esforçar per adquirir, hi havia nocions d'àrab suficients per a escriure i disputar en aquesta llengua. Va ser llavors que va començar a escriure. Dins d'aquest període destaca l'inaugural i extensíssim Llibre de contemplació, escrit primer en àrab i després en català.

Llull també va escriure obres per a acostar les seues doctrines a un públic menys format. Fou pensant en aquest lectors que va recórrer al català i gèneres literaris que consuien els laics.

Els seus viatges el van dur per bona part d'Europa, i fins i tot va arribar a la riba oriental de la Mediterrània. Llull va ser a l'illa de Xipre, al regne d'Armènia Menor o Cilícia, i també és possible que visités Jerusalem. Va fer tres estades al nord d'Àfrica per disputar-hi sobre qüestions de fe amb savis musulmans. Quan va fer l'última d'aquestes estades, a Tunis, ja tenia més de vuitanta anys. Hi va escriure diversos tractats polítics i teològics adreçats a les autoritats tunisenques. Va morir entre el desembre de 1315 i els primers mesos de 1316, no sabem si encara a Tunis, durant el viatge de tornada a Mallorca o bé una vegada arribat a l'illa. És enterrat a l'església de Sant Francesc de Palma.

Activitats proposades prèvies a l'espectacle

- A. **Crear una coreografia:** Dividir la classe en dos grups. A cadascun se li assignarà representar herbívors o carnívors, i hauran d'imaginar i crear una coreografia de ball concorde als animals de cada tipus (aquesta activitat estimula la creativitat i amplia la capacitat d'apreciació del treball que realitzen els ballarins i el coreògraf al mateix temps que transforma la mirada com a espectador).
Carnívors: lleó, Na Renard (guineu), serp, gat, gos, ós, llop, Onça (pantera) i lleopard.
Herbívors: Bou, paó, conill, senglar, cavall, elefant, cérvol, boc i gall.
- B. **Debat obert:** ¿creus que hui dia es té millor concepte dels representants del poder? Has escoltat alguna crítica? Les crítiques del segle XXI s'assemblen en alguna cosa a les del segle XIII?
- C. **Eleccions:** se divide la clase en cuatro grupos. Cada grupo debe presentar la candidatura de un animal escribiendo tres o cuatro cualidades que consideran oportunas para postularse como rey
- D. **Situar instruments en un mapa.** ¿A qué región de Europa dirías que pertenece cada uno?
// **Identificar instrumentos musicales** en un vídeo (marcaríem els minuts exactes on l'alumne ha d'identificar l'instrument - pràctica que requereix l'aula d'informàtica)
- E. Pràctica sencilla per a **distinguir una obra sacra d'una profana.** Intenta reconèixer paraules del text que et donen pistes per a endevinar a quin repertori pertanyen les següents obres: Donaríem un exemple d'obra sacra i altre d'obra profana.
- F. **Propostes d'escolta:**
- Llibre Vermell de Montserrat
 - Guiraud d'Espanya
 - Cantigas de Alfonso X el Savi
 - Codex de Montpellier
 - Codex de Las Huelgas
 - Peces tradicionals: persa, grega i del Nord d'Àfrica

Enllaços i referències d'interés

<http://enllullat.cat> web que proposa una sèrie de recorreguts didàctics per a aprofundir en la figura de Llull amb activitats interdisciplinàries, àudios, *webquest*, etc.

En el següent enllaç es poden escoltar moltes de les peces del concert didàctic: <https://open.spotify.com/playlist/1xDZIBqfDF0S05uy2QxFTs>

Article sobre el Llibre Vermell de Montserrat <http://www.musicaantigua.com/el-llibre-vermell-de-montserrat-s-xiv/>

Article "La música en la corte del rey Sabio" (Alfonso X) <http://www.musicaantigua.com/la-musica-en-la-corte-del-rey-sabio/>